

מרכז אליאנס ללימודים איראניים

מרכז משה דיין ללימודי המזרח התיכון ואפריקה

BeeHive

השיח ברשתות החברתיות במזה"ת

עורכים: ד"ר הראל חורב, סמדר שאול

כרך 6 גיליון 5, מאי 2018

תוכן העניינים

- 3 ..... טלטלות חודש מאי - ישראל והעולם הערבי בראי השיח הרשתות
- 6 ..... #UNTR_US_TABLE: התגובות באיראן לפרישת האמריקאים מהסכם הגרעין
- 9 ..... "עיראקי באהבתי": השיח ברשתות אודות הבחירות הכלליות בעיראק

דבר העורכים

הדסק לחקר רשתות ע"ש דורון הלפרן שמח להגיש לכם את גיליון מאי של ביהייב. בראשית הגיליון נסקור את התגובות בעולם הערבי לאירועי חודש מאי ובהם חשיפת מסמכי הגרעין האיראני ותקיפות ישראל בסיסים איראניים בסוריה, העברת השגרירות האמריקאית לירושלים והמהומות על גדר הגבול בעזה, המשקפים מצד אחד את תמיכת הגולשים הערבים במאבק ישראל באיראן ומנגד, את הביקורת הנוקבת מצד פלסטינים ואיסלאמיסטים כלפי ישראל ושליטים מוסלמים ביחס לסוגיה הפלסטינית; ניחשף לעמדות הגולשים האיראנים אודות נסיגת ארצות הברית מהסכם הגרעין הממחישות את חשש הציבור מהדרדרות המצב הכלכלי במדינה, ובד בבד מבטאות חוסר אמון ניכר בארצות הברית; ונסיים בתגובות הגולשים העיראקים לבחירות הדמוקרטיות לפרלמנט העיראקי שנערכו באמצע מאי, ואשר הסתיימו בניצחוננו של איש דת שיעי ומנהיג מיליציה לשעבר שהצהיר כי יפעל למען הלאומיות והאחדות בעיראק.

קריאה מהנה!

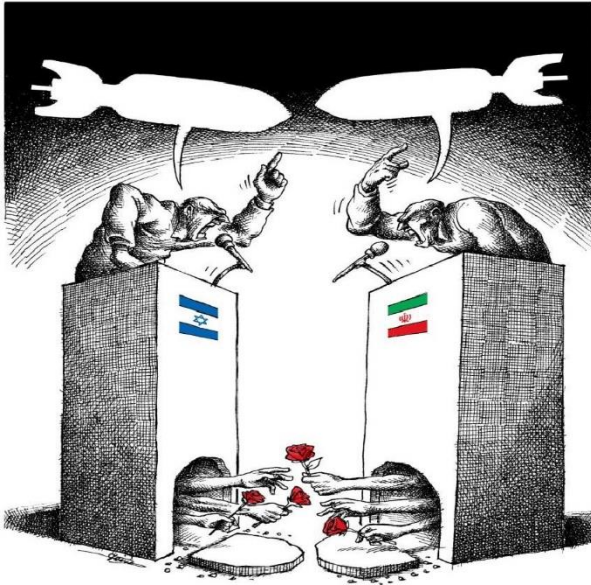
טלטלות חודש מאי - ישראל והעולם הערבי בראי השיח הרשתי

ד"ר מיכאל ברק

חודש מאי היה רצוף באירועים מטלטלים שהחלו בחשיפת מסמכי הגרעין האיראני בידי ישראל, והמשיכו בתקיפה אווירית ישראלית נגד בסיסי טילים איראניים בסוריה, העברת שגרירות ארצות הברית לירושלים והמהומות על גדר הגבול עם עזה. השיח הרשתי בקרב גולשים בעולם הערבי ממחיש את העמדות הסותרות כלפי ישראל המושפעות מהאינטרסים המנחים את הקבוצות השונות. המאבק של ישראל באיראנים זוכה לתמיכה עקבית ונחושה מצד גולשים ערבים, בעיקר ממדינות המפרץ, בשעה שסוגית ירושלים והמהומות בגדר מעוררות התנגדות קשה מצד גולשים אסלאמיסטים ופלסטינים.

חשיפת מסמכי הגרעין האיראני על ידי ישראל ב-30 באפריל עוררה תרעומת בקרב הגולשים נוכח נחישותה של ישראל למנוע השגת נשק גרעיני בידי מדינה מוסלמית, בשעה שהיא מחזיקה בנשק כזה. ואולם, היו גם לא מעט גולשים ערבים, בעיקר ממדינות המפרץ, שהגנו על זכותה של ישראל להחזיק בנשק גרעיני. כך לדוגמא, הדגישו גולשים סורים המתנגדים למשטר אסד כי קיים הבדל תהומי בין ישראל לבין מדינות ערב בנושא אחזקת נשק לא קונבנציונאלי. לדבריהם, בעוד שהמשטר הסורי משתמש בנשק כימי לטבח בבני עמו, הרי שישראל מחזיקה בנשק גרעיני להרתעת אויביה.¹

על רקע התגברות המתיחות בין איראן לישראל, גברו החיזוקים מצד גולשים ערבים, בעיקר ממדינות המפרץ ומצרים, למאמציה של ישראל למנוע מאיראן נשק גרעיני ולרסן את שאיפתה להתבסס באזור.² הטיב לתאר זאת גולש סעודי "איראן היא אויבת מסוכנת לערבים ולישראל. אין זה אומר שישראל היא יונת שלום אלא אויב, אולם כעת יש לנו אויב משותף".³ גולש אחר מהמפרץ כתב כי "ישראל היא אויב נבון שאיננו פועל נגד גבולותינו [...] בעוד זרועותיה של איראן הטמאה נשלחות אלינו צפונה, דרומה ומזרחה [...] אנו נקטע את זרועותיה לבדנו או בברית בינלאומית שבה ישראל תהא חברה".⁴ הגדיל לעשות גולש מאבו דאבי החי בגרמניה כשהצהיר "אנו עומדים מאחוריך [ביבי נתניהו] ומתפללים עבורך ועבור צבאך, ונהיה שמחים בניצחונך על הפרסים וחזבאללה הלבנוני".⁵

**קריקטורה המתארת את המתיחות בין ישראל
לאיראן כמקסם שוא, מתוך טוויטר**

האפשרות כי איראן תתקוף את ישראל בעקבות חשיפת המסמכים וההתקפות הישראליות נגד בסיסיה בסוריה נדחתה על ידי לא מעט גולשים שטענו כי ישראל ואיראן מנהלות מלחמה פסיכולוגית מזה 15 שנה ללא כוונה אמיתית להילחם זו בזו, וכל תכליתה לחזק את מעמדם מבית. אחרים הניחו כי איראן איננה יכולה להרשות לעצמה הסתבכות במלחמה עם ישראל מכיוון שהיא שקועה עד צוואר בסוריה ו"בהרג סונים". לראייתם, במידה ותפרוץ מלחמה בין שתי המדינות, היא תהיה מוגבלת ועשויה להוביל להפסד המחנה המוסלמי, מכיוון שישראל מוכיחה באופן עקבי עליונות צבאית

על אויבותיה. לחילופין, היו שחזו כי המלחמה תתנהל על ידי שחקנים תת-מדינתיים שיפעלו מטעמן של שתי המדינות.⁶ קולם של הגולשים האסלאמיסטים לא נעדר מהשיח ובלטו בו האשמות שהפנו הגולשים כלפי המשטרים הערביים בדבר גיבוי ופרישת רשת הגנה לטובת "הישות הציונית" מתוך אינטרס להשתמש בישראל ככלי להכות באיראן וכל אויבת אחרת שלהם.⁷

בשעה שהיו לא מעט תגובות אוהדות כלפי ישראל בהתייחס למאבקה באיראנים, הרי שהעברת השגרירות האמריקאית לירושלים עוררה ביקורת נוקבת כלפיה וכלפי ארצות הברית שנשמעה בעיקר בקרב גורמים פלסטינים, אם כי הביקורת שהשמיעו גולשים מהמפרץ הייתה מתונה למדי. הגולשים הפלסטינים עשו שימוש בתיוגים דוגמת "ירושלים בירתה הנצחית של פלסטין" ו"ירושלים אסלאמית לנצח".⁸ לצד זאת, התאפיין השיח גם בהלקאה עצמית ובביקורת נגד המשטרים המוסלמים השונים. לראיית גולשים רבים, העברת השגרירות הינה מחדל חמור וסימפטום המצביע על משבר מנהיגות בעולם הערבי שמצריך בדק בית לנוכח היעדר ההתחשבות בקולם של המוסלמים בסוגיית ירושלים בקרב הקהילה הבינלאומית, כפי שתיאר זאת אחד הגולשים: "העברת השגרירות מוכיחה שאנו עמים מתים ושאינו לנו ערך בעולם הזה, לא מגיע לנו

קריקטורה המציגה את תמיכת סעודיה בהחלטה להעביר את שגרירות ארה"ב לירושלים, מתוך טוויטר

לחיות! אנו עדים להבטחת בלפור חדשה".⁹ בפורסט שהפיץ גולש מעזה נכתב: "שליטי ערב, זנחתם את העם כדי שהוא יגן לבדו על הקֶבֶל¹⁰ הראשונה, הותרתם את הפלסטינים ללא נשק כדי שיתעמתו עם המוות למען מסגדנו אל-אקצא [...], אך מה שמייאש אותנו ומחסל את אמונתנו [...] הוא הדיכוי שלכם נגד [האתוס הפלסטיני] שירושלים היא בירת

פלסטיני".¹¹ אחרים הדגישו כי הליגה הערבית, נציגת הערבים, מעולם לא הועילה להם ולא פעלה לטובת הסולידאריות הערבית, וחמור מכך מדובר בפלטפורמה שהפכה לכלי שרת בידי המערב.¹²

הגולשים הפנו ביקורת נוקבת גם כלפי איראן, טורקיה וחמאס, חרף התנגדותם המתוקשרת להעברת השגרירות לירושלים. בקרב הגולשים, היו מי שהאשימו את איראן כי במקום להתמקד בסוגיית ירושלים היא מעדיפה להחליש את כוחם של הסונים באמצעות המיליציות השיעיות בסוריה ובעיראק. נשיא טורקיה, ארדואן, הואשם על ידי הגולשים בצביעות לנוכח הצהרותיו הלוחמניות כנגד ישראל שמשמשות אותו לגריפת הון פוליטי אך חסרות ערך ברמה המעשית, מכיוון שהנשיא הטורקי אינו מביא לסגירת השגרירות הישראלית באנקרה ומקפיד לחזק את הקשרים הכלכליים עם ישראל. גולש ממרוקו הצהיר כי ארדואן מצטיין בעיקר בייצור טרור בסוריה ובהרג אזרחים, ילדים, נשים וזקנים.¹³ הנהגת חמאס הואשמה אף היא בעידוד מעשי טרור, בעיקר על אדמת מצרים, במקום להתמקד ביהודים,¹⁴ ובחוסר נכונותה של התנועה לקדם הסדר מדיני עם ישראל; סרוב שסלל את הדרך להעברת השגרירות הזרות לירושלים.¹⁵

ההתלהמות נגד ישראל בשיח הרשתי גברה בעקבות ההפגנות בגדר הגבול, והופנתה גם כלפי שליטי ערב, ובראשן ערב הסעודית על רקע התקרבותה לישראל.¹⁶ גולשים רבים, בעיקר פלסטינים ותומכי האחים המוסלמים, קראו לשליטי ערב, ובהם אבו מאזן, לנתק את הקשרים עם ישראל בשל "פשעי מלחמה" שהיא מבצעת נגד הפלסטינים, ואחרים האשימו אותם בבגידה באומה המוסלמית ובמכירת נשמתם לארה"ב ולישראל.¹⁷ גולשת מתוניסיה תיארה את המדינאים הערבים כ"בוגדים וחסרי כבוד, במיוחד בית סעוד המתרברים בכספיו של אלה".¹⁸ גולש אחר הציע כי "מכיוון ששליטי ערב זנחו את סוגיית פלסטין מוטב שהעמים הערבים ייגלו יוזמה ויביעו סולידאריות עם העם הפלסטיני דרך החרמת מוצרים ישראלים

ואמריקאים".¹⁹ הגולשים האחרים הסכימו לדבריו וצינו כי בהעדר תגובה הולמת מצד המשטרים הערבים מוטב שהערבים המוסלמים יצאו למחאה בנושא.²⁰

הצהרתו של יחיא סנואר, מנהיג חמאס, מה-16 במאי לפיה תנועתו מחויבת שלא לגלוש לעימות מזוין עם ישראל, לאחר הבנות שהושגו בין חמאס למצרים, הגבירה את דברי הביקורת נגד הנהגת התנועה, שתוארה כמיליציה שאיננה נרתעת מ"לספסר" בחיי בני עמה. הטיב לתאר זאת גולש פלסטיני: "דמם של שהידיים נשפך לשווא ונתפס בעיני [ההנהגה] כדם זול [...] אתם מנהיגים הסוחרים בדם".²¹ בקרב הגולשים הפלסטינים, היו שהביעו כיסופים להנהגה הישנה של התנועה, דוגמת אחמד יאסין, והאשימו את ההנהגה הנוכחית ב"דְבָרָת". גולשים אחרים טענו כי הנהגת חמאס אינה מעוניינת בשחרור פלסטין, אלא בהנצחת הבעיה הפלסטינית, והיו שהכריזו על כישלון הַמְקָאנְמָה [רעיון ההתנגדות], המעקר מתוכן את הקיום של חמאס כנציג העם הפלסטיני.²²

השיח הרשתי מציג את התפיסה הרווחת בקרב גולשים מארצות ערב השונות, ובעיקר במפרץ, לפיה ישראל היא בעלת ברית חשובה במערכה נגד איראן. ייתכן כי בשל כך זוכה סוגיית ירושלים לביקורת רפה בקרב קבוצה זו, בניגוד לקול הלוחמני שנשמע מצד פלסטינים בעזה ואסלאמיסטים, ובהם תומכי האחים המוסלמים. השיח אף חושף ביקורת ציבורית כלפי תנועת החמאס הנתפסת בקרב ציבור ערבי גדול, לרבות פלסטינים, כהנהגה כושלת הנושאת, במידה רבה, באחריות לחיזוק זהותה היהודית של ירושלים. לצד זאת, ניכרת ההכרה לפיה ההנהגה הערבית "פשטה הרגל" בשל אי נכונותה לפעול בנחישות לטובת אינטרסים של האומה המוסלמית, ונשמעו קריאות לחולל שינוי מלמטה דרך פעילויות הסברה ויוזמות מקומיות שישרתו את האינטרסים של האומה המוסלמית.

#untr_US_table: התגובות באיראן לפרישת האמריקאים מהסכם הגרעין

ד"ר רוז צימט

החלטת נשיא ארצות הברית, דונלד טראמפ, לפרוש מהסכם הגרעין עוררה שיח סוער ברשתות החברתיות באיראן המשקף דאגה גוברת מהחזרת הסנקציות הכלכליות, שהוטלו בעבר על המדינה בידי הקהילה הבינלאומית, לצד ביקורת על החלטת האמריקאים להפר את ההסכם. ניכר כי החלטה זו חידדה את חילוקי הדעות בין הזרמים הפוליטיים באיראן לגבי הסכם הגרעין, היחסים עם ארצות הברית ומדיניות הממשלה.

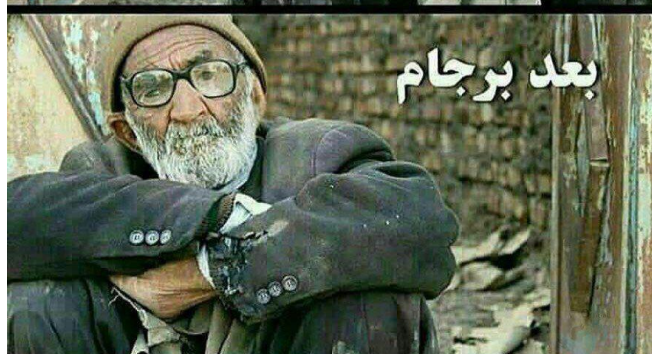
פרישתה החד-צדדית של ארצות הברית מהסכם הגרעין עוררה התנגדות ציבורית רחבה באיראן, לא רק מצד תומכי הנשיא האיראני רוחאני והרפורמיסטים שהציגו כהפרה בוטה של תנאי הסכם, במיוחד לנוכח העובדה שאיראן מילאה בקפידה אחר סעיפיו, אלא גם מקרב תומכי הזרם השמרני שהסתייגו מהסכם מלכתחילה. מתגובות הגולשים ניכר כי החלטת טראמפ חיזקה את חוסר האמון של הציבור האיראני כלפי ארצות הברית, שהתבטא בשימוש הנרחב שעשו הגולשים בתיוג #untr_US_table.

ואולם, הדבר סיפק בידי מתנגדי רוחאני בימין השמרני אפשרות לנגחו על החלטתו השגויה לתפיסתם לחתום על ההסכם, שנתפס בעיניהם כמסמך כניעה שהביא לויתורים כואבים מבלי שהתקבלה בעבורו תמורה. הם עשו שימוש בתיוג המתחרז בפרסית "הסכם גרעין שלא צלח" (#بِرْجَام_ناْفَرْجَام, Barjam nafarjam) להשמעת ביקורת נגד הנשיא וללעג כלפי תומכי ההסכם. "עכשו ניתן לומר בביטחון מוחלט שלממשלת רוחאני לא היה כל הישג חשוב בחמש השנים האחרונות", הצהיר אחד הגולשים.²³ מגיש הטלויזיה ופעיל הרשת הרדיקלי וחיד יאמין-פור צייץ בחשבון הטוויטר שלו כי אלה שחגגו את הסכם הגרעין בשנת 2015 לא למדו דבר מהסכמי הכניעה עליהם חתמה איראן בעבר, דוגמת חוזה תורכמנצ'אי (1828) בו ויתרה איראן לרוסיה על שטחים נרחבים שהיו בשליטתה. הוא תהה האם הפעם יילמד הלקח מהסכם הגרעין, או שגם הוא עתיד להישכח.²⁴

מן העבר השני, הדגישו תומכי הנשיא במחנה הרפורמיסטי את המשך תמיכתם בהסכם, חרף פרישת ארצות הברית. העיתונאי והפעיל הרפורמיסטי חמיד-רזא ג'לאאיי-פור פירט בפוסט שהעלה לחשבון הטלגרם שלו את התועלת שצמחה לאיראן מהחתימה על ההסכם, שחילץ לראייתו את המדינה מהמשבר הכלכלי בו הייתה נתונה בתקופת הנשיא אחמדינז'אד, הוכיח לעולם כי איראן מחויבת לפתרון דיפלומטי, ושיפר את תדמיתה בעיני דעת הקהל העולמית.²⁵

בתוך כך, ניצלו פעילים רפורמיסטים את אירועי השעה כדי לעודד את הממשלה לקדם רפורמות פנימיות שיחזקו את הלכידות הפנימית לנוכח האתגרים החדשים שצפויים כעת לאיראן. העיתונאי אומיד תושה כתב בחשבון הטוויטר שלו כי הבעיה המרכזית של איראן אינה פרישת ארצות הברית מההסכם אלא חוסר האמון המעמיק של האזרחים במקבלי החלטות. הוא קרא לממשלה לשנות את מדיניותה על מנת לפתור את משבר האמון, למשל באמצעות הפסקת פעילותם של "משמרות הצניעות" ושחרור מנהיגי האופוזיציה הרפורמיסטית ממעצר הבית בו הם נתונים.²⁶ גולש אחר קרא אף הוא לניצול ההזדמנות לקידום רפורמות אזרחיות, כדוגמת הרחבת חירויות הפרט, הסרת החסימות מעל הרשתות החברתיות, חיזוק מוסדות החברה האזרחית, וכיבוד חופש העיתונות.²⁷ דרישת הרפורמיסטים לנצל את הנסיבות לקידום רפורמות

אזרחיות משקפת ביקורת גוברת כלפי רוחאני, שהם נמנים על תומכיו, על כך שלא מימש לטענתם את הבטחותיו לציבור להרחיב את חירויות האזרח מאז נבחר כנשיא.

כרזה שהופצה בטוויטר תחת הסיסמה: "לפני ההסכם, אחרי ההסכם"

התגובות ברשתות החברתיות ביטאו לא רק עמדות מנוגדות ביחס להסכם הגרעין ולמדיניות הממשלה, אלא גם הערכות שונות סביב השפעתה הצפויה של החלטת טראמפ על מצבה הכלכלי של איראן. גולשים רבים הביעו חשש כבד מהחרפת המשבר הכלכלי בעקבות החזרת הסנקציות. "אנחנו מתקדמים במהירות האור לקראת קריסה כלכלית", הזהיר אחד הגולשים.²⁸ הגולשים הטילו ספק בנכונות יתר מדינות המערב, ובמיוחד מדינות אירופה, לעמוד לצד איראן ולהתנגד לחידוש הסנקציות הכלכליות. ספקות הועלו גם ביחס ליכולתה של הממשלה לספק פתרונות יעילים לנוכח חידוש הסנקציות. אחד הגולשים פקפק

בדברי הנשיא רוחאני לפיהם יש לו תוכנית למקרה של פרישת טראמפ מהסכם הגרעין. "אם תוכנית זו דומה לתוכניתו לפקח על מחירי הדולר, אין שום מקום לדאגה", הגיב הגולש בלעג על רקע קריסתו הנמשכת של הריאל, המטבע המקומי.²⁹ גולשים אחרים המעיטו מחשיבות פרישת ארצות הברית מההסכם בטענה כי זו אינה מחייבת את יתר המדינות החתומות עליו ומשום שתועלתו עבור האזרח האיראני הפשוט הייתה מוגבלת ממילא. בציוץ שהעלה העיתונאי אמיר אבתהאגי לחשבון הטוויטר שלו טען כי הסכם הגרעין לא שינה דבר מבחינת העובדים האיראנים וכי לא היה הבדל משמעותי בין מצבם טרם ההסכם ולאחריו.³⁰

קולם של התומכים בהחלטת הממשל האמריקאי לא נעדר מהשיח הרשתי, כאשר אלה הביעו תקווה כי הגברת הלחץ על איראן תוביל לשינוי פוליטי ולקריסת המשטר האסלאמי, במיוחד על רקע גילויי המחאה העממיים הנמשכים בחודשים האחרונים. גולשים רבים עשו שימוש בתיוגים "תודה לך טראמפ" (#ThankYouTrump) ו"אנחנו שבויים" (#ما_گروگانیم) שהדהד את דברי טראמפ בהודעת הפרישה מההסכם ובה תואר העם האיראני כשבוי בידי משטר רודני מאז המהפכה האסלאמית. הגם שלא ניתן להעריך את

המידה שבה עמדה זו משקפת את עמדות הציבור האיראני, ניכר כי היא נשמעה בעיקר בקרב גולים איראנים המתגוררים מחוץ לאיראן ואינם חשופים כמעט להשפעת הסנקציות הכלכליות.

השיח הרשתי בנוגע לפרישת ארצות הברית מהסכם הגרעין חושף את עמדותיו המורכבות של הציבור באיראן ועשוי לסייע בהערכת תגובתו לחידוש הלחץ החיצוני על המדינה. מחד גיסא משקפות תגובות הגולשים את עוצמת החשש מפני קריסת ההסכם וחידוש הסנקציות שעשוי להחריף את המשבר הכלכלי בו נתונה איראן. תרחיש זה צפוי לנפץ סופית את תקוות האזרחים לשיפור כלכלי, לחזק את הביקורת על מדיניות המשטר, ולהגביר את המחאה העממית. מאידך גיסא, הן מבטאות התנגדות ציבורית נרחבת למדיניות הסנקציות, הנתפסת באיראן מזה שנים כאמצעי לחץ בלתי לגיטימי של המערב הפוגע לא רק במשטר, אלא בעיקר באזרחים הפשוטים. תפיסה זו עשויה לשמש את המשטר לגיוס תמיכה ציבורית כנגד המערב, שיוצג כנושא המרכזי באחריות להחרפת המצוקות הכלכליות של האזרח האיראני הקטן.

"עיראקי באהבתי": השיח ברשתות אודות הבחירות הכלליות בעיראק

אדם הופמן

ב-12 במאי נערכו בעיראק בחירות כלליות לפרלמנט, לראשונה מאז הכריז ראש הממשלה חידר אלעבאדי על הבסת ארגון דאע"ש במדינה בדצמבר 2017. השיח שהתפתח ברשתות החברתיות מציג מצד אחד את שמחתם וגאוותם של עיראקים רבים על שמימשו את זכותם לבחור, ומנגד את האזרחים שאיבדו את אמונם בממסד הפוליטי והחרימו את הבחירות. נצחוננו של איש הדת השיעי ומנהיג המיליציה לשעבר, מקתדא אל-צדר, שהצהיר כי הוא דוגל בשיח אזרחי על-עדותי ובעיראק חזקה ומאוחדת, התברר כהפתעה הגדולה של הבחירות.

הבחירות לפרלמנט העיראקי התקיימו בצל איומי דאע"ש לפגוע במצביעים ובמועמדים. בנאומו האחרון של דובר הארגון, אבו חסן אל-מהאג'יר, שפורסם בסוף אפריל הזהיר האחרון את "הסונים בעיראק" מעליות כוחם של השיעים במדינה, והצהיר כי דאע"ש יראה במי שישתתף בבחירות ככופר. לדבריו, "הקלפיות במדינה הן מטרה מבחינתנו, אז התרחקו מהם". ימים אחדים לפני יום הבחירות מימש הארגון את איומיו והתנקש בחייו של פארוק זרזור אל-גיבורי, מועמד סוני ברשימת הקואליציה הלאומית בראשותו של הפוליטיקאי השיעי הותיק איאד עלאוי.³¹ נוסף על כך, נערכו ביום הבחירות מספר התקפות של חמושים במחסומי דרכים סמוך לעיר כרכוכ שבצפון עיראק, שבוצעו ככל הנראה על-ידי דאע"ש, ובמהלכם נהרגו שישה אנשי ביטחון עיראקים.³²

זוג קשישים כורדים לאחר ההצבעה בקלפי, מתוך טוויטר

חרף האיומים וההתקפות מצד דאע"ש, עיראקים רבים פרסמו ביום הבחירות את תמונותיהם כשהם מצביעים בקלפיות ומציגים בגאווה אצבע מוכתמת בדיו כהוכחה. בכרכוכ צולם זוג קשישים ממוצא כורדי שהצהיר כי הצביע "משום שזה חשוב כרגע לכורדים בכרכוכ",³³ וצעירה עיראקית שציינה את גאווהה "על מילוי חובתה כאזרחית עיראקית".³⁴ בציוץ נוסף, תיעד משתמש טוויטר עיראקי את סבו בן ה-89, "שבקושי מסוגל ללכת", כהגדרתו, כשהוא מצביע בקלפי, לצד התיוג #גאווה_עיראקית.³⁵ פוסטים דומים הופצו גם על ידי עיראקים המתגוררים כיום מחוץ למדינה. דוגמה לכך בתמונה שפרסם איסמעיל אל-סודאני, תת אלוף במילי בצבא העיראקי המתגורר כיום בארצות הברית, ובה הציג את אצבעו המוכתמת לצד הכיתוב למען "עיראק שלמה, חזקה ומשגשגת".³⁶

ביום שלאחר הבחירות הפיצה ממשלת עיראק בחשבון הטוויטר הרשמי סרטון ובו תמונות של אזרחים שיצאו להצביע בכל רחבי עיראק במה שתואר בו כ"סביבת בחירות שלווה ובטוחה".³⁷ קיום הבחירות במועדן מהווה משום מימוש הבטחתו של אל-עבאדי מינואר האחרון, חרף האתגרים הביטחוניים והמתחים העדתיים המתמשכים בעיראק שהעיבו על כך.³⁸ אל-עבאדי אף פרסם בחשבון הטוויטר שלו את תמונותיו כשהוא עובר בידוק ביטחוני על-ידי שוטר עיראקי בכניסה לאחד הקלפיות בבגדאד, בדרכו להצביע.³⁹ בכך מבקש אל-עבאדי לתחזק את תדמיתו הציבורית כאחד האדם, המחובר לדאגותיו ומצוקותיו של האדם הפשוט.

על אף התמונות המחויכות של האזרחים המצביעים בקלפיות שהציפו את הרשת, אחוז ההצבעה בבחירות היה נמוך יחסית ועמד על 44.5%. לפי רנ'ג' עלא א-דין, עמית מחקר במכון ברוקינגס, מדובר באחוז ההצבעה הנמוך ביותר מאז הפלישה האמריקאית לעיראק ב-2003, וכי מדובר במבוכה עבור הממסד הפוליטי.⁴⁰ בין הסיבות האפשריות לאחוז הנמוך ניתן למנות את החרם שהטילו עיראקים רבים שחשו שהמועמדים אינם מייצגים אותם. לפני הבחירות, מאות משתמשי פייסבוק עיראקים החליפו את תמונת הפרופיל שלהם

לכיתוב "לא אצביע", בעוד שאחרים הסבירו שמדובר בפעולת חסרת תכלית, כפי שכתב אחד המשתמשים :
"אין סיכוי אמיתי לשינוי ואנו לכודים בחור שחור שנכרה על-ידי האליטות הפוליטיות."⁴¹

צינצו של איש הדת השיעי מקתדא אלצדר, "אני עיראקי"

מתוך טוויטר

תוצאות הבחירות הביאו לשינוי משמעותי ומפתיע במפה הפוליטית במדינה, באופן שסתר את הערכותיהם של פרשנים רבים שהניחו שמפלגתו של אל-עבאדי תזכה בבחירות. בפועל, הייתה זו מפלגתו של איש הדת השיעי אל-צדר שזכתה ברוב הקולות והשיגה 54 מתוך 328 המושבים בפרלמנט. בכך הפך אל-צדר לאחראי במידה רבה להרכבת הממשלה הבאה. אל-צדר היה

מוכר בעשור הקודם כמנהיג הלוחמני

של מיליציה שיעית אלימה שנלחמה בכוחות האמריקאים בעיראק והייתה אחראית למותם של אלפי סונים בבגדאד בין 2006 ל-2007. בניגוד בולט למיליטנטיות שאפיינה אותו בעבר, התמודד אל-צדר בבחירות על בסיס מצע הקורא לרפורמה כלכלית. לאחר הבחירות הכריז אל-צדר על רצונו ב"ברית עיראקית רחבה" ובמסר ויראלי שהפיץ בחשבון הטוויטר שלו ב-21 במאי, הגדיר את זהותו כ"אני מקתדא. שיעי בכבודי, סוני בהדיי, נוצרי בריחי, סאבאי [מיעוט דתי קטן בעיראק] בחלומותיי, יזידי בנאמנותי, אסלאמי במהותי, אזרחי בתפיסתי, ערבי בקנייני, כורדי בזוהרי, אשורי בעולמותיי, טורקמני במשאלותיי, כלדאני [מיעוט קטן בעיראק] בגורלי, שבקי בשיאי. אני עיראקי!". אל-צדר חתם את ההודעה בתיוג #עיראקי_באהבתי. מסר זה של פתיחות עדתית ולאומיות עיראקית הפך תוך זמן קצר לפופולרי במיוחד וזכה ליותר מ-3,400 ציוצים מחדש וליותר מ-13,600 סימוני "לייק"⁴². במסר שפרסם יומיים מאוחר יותר, הכריז אל-צדר שסיים את "המגעים האחרונים" להרכבת הממשלה שתהיה "לא סונית ולא שיעית ולא כורדית ולא לאומית ולא עדתית אלא ממשלה עיראקית אותנטית"⁴³.

לצד התנגדותו המובהקת למעורבות אמריקאית בעיראק, ידוע אל-צדר בהתנגדותו החריפה גם למעורבות איראנית במדינה, אף שבעבר היה מקורב לאיראן וזכה לתמיכתה במימון המיליציה השיעית שהוביל. ניתן לראות ביטוי לכך גם בסיסמאות אנטי-איראניות שקראו תומכיו ברחובות בגדאד, עם היוודע תוצאות הבחירות: "איראן החוצה החוצה, עיראק נשאר חופשיה" ו"יא קאסם סולימני, צדר הוא אדוני"⁴⁴.

בהתייחס למפקד כוח קודס של משמרות המהפכה האחראי על ניהול המעורבות האיראנית בעיראק. סיסמאות אלו הן בבחינת מסר ישיר המופנה לאיראן מצד הציבור בעיראק, מדינה הנחשבת לעתים קרובות כבת חסות של איראן וכמדינה נוספת במרחב ההשפעה האיראני במזרח התיכון, ולא כמדינה ריבונית בעלת אינטרסים וזהות לאומית. ניכר כי כעת נתונים מעייניהם של אל-צדר ותומכיו בהדגשת הלאומיות העיראקית לצד הצורך במאבק בשחיתות ויישום רפורמות כלכליות לטובת כלל אזרחי עיראק, ואינם מעוניינים עוד במעורבות חיצונית.

למרות אחוזי ההצבעה הנמוכים ואימוני הטרור מצד דאע"ש, השיח הרשתי משקף גאווה מצד עיראקים רבים שהצביעו ביום הבחירות ושמוחו לקחת חלק בהליך הדמוקרטי בארצם. במדינה שעדיין מתמודדת עם אתגרים מתקופת שלטון הטרור של דאע"ש, עצם קיום הבחירות הדמוקרטיות הינו צעד חשוב בבנייתה מחדש. נוסף על כך את הבטחות הבחירות של ראש הממשלה הנוכחי אל-עבאדי והמנצח הגדול בבחירות אל-צדר בדבר מחויבותם ללאומיות העיראקית ולקידום שיח אזרחי על-עדתי, המעוררים אף הם תקווה למציאות טובה יותר במדינה השסועה. כעת נותר לראות כיצד יתמודדו השניים עם לחצים איראנים בנוגע להרכבת הממשלה הבאה, האתגרים הכלכליים, ומהלכי הרפורמה שכבר החלו תחת מנהיגותו של אל-עבאדי בממשלה הנוכחית.

¹ 1.5.18: <https://www.facebook.com/rtarabic.ru/posts/1971540046233633>

² 10.5.18: <https://twitter.com/IsraelArabic/status/994651906755694597>

³ 3.5.18: <https://twitter.com/IsraelArabic/status/991286850819108864>

⁴ Ibid.

⁵ 1.5.18: <https://www.facebook.com/ShaaNetwork.Arabic/posts/1885045358212696>

⁶ 1.5.18: <https://twitter.com/alitawati/status/991295472466882563>; 2.5.18: <https://www.facebook.com/aljazeerachannel/videos/10156761188304893/>; 4.5.18: <https://www.facebook.com/Bari.Atwan/posts/2469739673039989>

⁷ 7.5.18:

https://www.facebook.com/RassdNewsN/videos/2077463292330769/?comment_tracking=%7B%22tn%22%3A%22%7D

⁸ #القدس_عاصمة_فلسطين_الأبدية; #القدس_للأبد_اسلامية; #القدس_تنادي_الشرفاء

⁹ 14.5.18:

https://www.facebook.com/Dz.Wizara/posts/2149991435288546?comment_tracking=%7B%22tn%22%3A%22%7D

¹⁰ כיוון התפילה הראשון באסלאם הוא לעבר ירושלים

¹¹ 17.5.18: <https://www.facebook.com/Bari.Atwan/posts/2488457037834919>

¹² Ibid.

¹³ 16.5.18: <https://www.facebook.com/Bari.Atwan/posts/2487077447972878>; 18-19.5.18:

<https://www.facebook.com/Bari.Atwan/posts/2489804581033498>

¹⁴ Ibid.

¹⁵ 16.5.18: <https://twitter.com/alkhames/status/996474669019684869>

¹⁶ #مسيره_العودة_الكبرى; #مليونيه_العودة; مليونية_العودة_وكسر_الحصار; #نكبة70

¹⁷ 16.5.18: <https://www.facebook.com/Channel.Baladna/videos/268404897066667/>

¹⁸ 16.5.18: <https://www.facebook.com/alqudsnewspaper/videos/10155792862272984/>

¹⁹ 14.5.18: <https://www.facebook.com/alqudsnewspaper/videos/10155791303282984/>

²⁰ 14.5.18: <https://www.facebook.com/alqudsnewspaper/videos/10155791303282984/>

²¹ 16.5.18: <https://www.facebook.com/alqudsnewspaper/videos/10155795180432984/>

²² 16.5.18: <https://www.facebook.com/alqudsnewspaper/videos/10155795180432984/>

²³ 14.5.18: <https://twitter.com/TohidAzizi1357/status/993926722667139073>

²⁴ 14.5.18: <https://twitter.com/yaminpour/status/993925083335921664>

²⁵ @hamidrezajalaeipour, May 10, 2018.

²⁶ 14.5.18: <https://twitter.com/tousheh/status/993940932222472192>

²⁷ 14.5.18: <https://twitter.com/hosseinhamdieh/status/993941444531507200>

²⁸ 14.5.18: https://twitter.com/sniper_zero1/status/993426759671574528

²⁹ 14.5.18: <https://twitter.com/mahieberkekashi/status/993173781869924353>

³⁰ 14.5.18: <https://twitter.com/amirebtehaj/status/993938836446154752>

³¹

08 - اغتيال مرشح في الانتخابات العراقية يسلب الضوء على التحديات الأمنية عشية الاقتراع", الشرق الاوسط, الثلاثاء - 21 شعبان 1439 هـ - 08 مايو 2018. <https://goo.gl/AE2e3c>

³² Mina Aldroubi, "Iraq elections attack kills security forces south of Kirkuk", The National, May 12, 2018. <https://goo.gl/T6sa78>

³³ 23.5.18: https://twitter.com/samya_kullab/status/995160655035535362

³⁴ 23.5.18: <https://twitter.com/Shleroo/status/994976917131530240>

³⁵ 23.5.18: <https://twitter.com/muhammadalwaeli/status/994851700904202240>

³⁶ 23.5.18: <https://twitter.com/IAIsodani/status/994988710524604416>

³⁷ 23.5.18: <https://twitter.com/IraqiGovt/status/995632813499211776>

³⁸ 23.5.18: <https://www.thenational.ae/world/mena/iraq-pm-insists-elections-will-be-held-on-time-1.696116>

³⁹ 23.5.18: <https://twitter.com/HaiderAlAbadi/status/995210751005642752>

⁴⁰ 23.5.18: <https://twitter.com/RanjAlaaldin/status/995414608998490112>

⁴¹ Mustafa Habib, "'Stay At Home' Campaign To Boycott Elections Appeals To Too Many Iraqis", Niqash, May 10, 2018. <http://www.niqash.org/en/articles/politics/5904/%E2%80%98Stay-At-Home%E2%80%99-Campaign-To-Boycott-Elections-Appeals-To-Too-Many-Iraqis.htm>

⁴² 23.5.18: https://twitter.com/Mu_Alsadr/status/998619103207313408

⁴³ 23.5.18: https://twitter.com/Mu_Alsadr/status/999402466901884928

⁴⁴ 23.5.18: <https://twitter.com/Hzaherr/status/996026601795092482>